

STUDYING THE EXPERIENCE OF INTERNATIONAL TRAFFIC SAFETY MANAGEMENT

Umirov Ilkhom¹

Shukurov Shokhzod²

Jizzakh Polytechnic Institute

KEYWORDS

road network,
international rules,
road safety,
driver,
pedestrian,
environment,
car,
road,
collision

ABSTRACT

This article analyzes the foreign experience of road safety management, the main problems of international norms and regulations and research results, the application of the rules on these streets, the composition, condition of vehicles, and other events related to several factors are studied. The experience of studying and implementing international road safety rules is analyzed.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.6396647

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Senior Lecturer of Jizzakh Polytechnic Institute

² Student of Jizzakh Polytechnic Institute

ИЗУЧЕНИЕ ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТЬЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ДВИЖЕНИЯ

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

дорожная сеть,
международные
правила,
безопасность
дорожного движения,
водитель,
пешеход,
окружающая среда,
автомобиль,
дорога,
столкновение

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется зарубежный опыт управления безопасностью дорожного движения, основные проблемы международных норм и правил и результаты исследований, применение правил на этих улицах, состав, состояние транспортных средств и др. события, связанные с несколькими факторы изучены. Проанализирован опыт изучения и внедрения международных правил безопасности дорожного движения.

YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBALARNI O'RGANISH

KALIT SO'ZLAR:

yo'l tarmog'i,
xalqaro qoidalar,
yo'l transport xavfsizligi,
haydovchi,
piyoda,
muhit,
avtomobil,
yo'l,
to'qnashuv

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada yo'l harakati xavfsizligini boshqarish bo'yicha xalqaro tajribalarning tahlili, xalqaro qoidalar hamda qoidalarning hozirgi kundagi asosiy muammolari va olib borilgan tadqiqot natijalari, ushbu ko'chalarda qoidalarning qo'llanishi, transport vositalarining tarkibiga, holatiga va shunga o'xshash bir qancha omillarga bog'liq hodisalar o'rganib chiqilgan. Yo'l harakati xavfsizligining xalqaro qoidalarini o'rganish va ularni joriy qilinishi bo'yicha tajribalar tahlil qilindi.

KIRISH.

O'zbekiston Respublikasida so'ngi yillarda iqtisodiy o'zgarishlar hayotga izchil joriy etila boshladi. Chunonchi, avtomobil ishlab chiqarish sanoati yo'lga qo'yildi, yo'l qurilish sohasi jadallashtirildi, shuningdek, chet el davlatlari bilan savdo aloqalari yuqori darajaga ko'tarildi. Bu esa, tabiiy ravishda Respublika avtomobil yo'llarida harakat miqdori yildan-yilga ortishiga olib keldi. Hozirgi va istiqboldagi asosiy masalalardan biri avtomobil yo'llarida harakat xavfsizligini ta'minlashdan iborat bo'lib, unda yo'l-transport hodisalari, ularda halok bo'luvchilar va tan jarohati oluvchilar sonini, ko'riladigan umumiy ijtimoiy-iqtisodiy zararlarni kamaytirishga qaratilishi zarur.

Mamlakatimizda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash, yo'l-transport hodisalarining oldini olishga alohida e'tibor qaratilib, bu boradagi ishlarni yanada yaxshilash choralari ko'rilmoqda. Xususan, soha qonunchiligi zamon talablari asosida izchil takomillashtirib borilmoqda.

Avtomobil yo'llarida harakat xavfsizligini tashkil etish bugungi kundagi muhim muammolardan biriga aylanib bormoqda. Avtomobilning atrof-muhitga etkazadigan

zararlari miqdori kundan-kunga oshib bormoqda, eng asosiysi esa, yo'llarda sodir etilayotgan yo'l-transport hodisalarini natijasida ko'plab odamlarning jabr ko'rishlari va hayotdan ko'z yumishlaridir. Yo'l-transport hodisalarining oldini olish uchun ko'rilyotgan qator tadbirlarga qaramasdan, ularning miqdori kamayishiga erishib bo'lmayapti. Bu esa, yo'l harakati xavfsizligi muammolariga o'ta jiddiy yondoshish zarur ekanligini mutaxassislar oldiga vazifa qilib qo'yimoqda. Harakat xavfsizligini ta'minlash uchun unga ilmiy yondoshish, uning barcha serqirra jarayonlarini tahlil etish zarur. Buning uchun yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha mutaxassislar yo'l harakatining asosiy ko'rsatkichlarini, yo'llardagi sharoitlarning transport oqimlari harakatlariga qanday ta'sir ko'rsatishlarini, transport oqimlarini boshqarishning texnik vositalari orqali yo'l harakatini boshqarish bo'yicha bilimlarga ega bo'lishlari zarur.

Bizga ma'lumki butun dunyoda yo'l harakati xavfsizligi (YHX) sohasida juda ko'plab muammolar mavjud. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, inqiroz davrida, ayniqsa xavfli faoliyat sohaslarida, qo'llaniladigan boshqaruv usullari yaroqsiz deb tan olinadi va tub o'zgarishlarni ta'minlaydigan innovatsion usullar bilan almashtirildi. Boshqaruvning yangi usullarini joriy etish bilan vazifalarni tezroq, osonroq va shuning uchun arzonroq va yaxshiroq hal qilish kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI.

Olib borilgan tadqiqotlarni tahlili shuni ko'rsatadiki, yo'l tumanlashtirish ishlari Q.X.Azizov [1], R.A.Abduraxmanov, S.Z .Azizov [2], B.Ф.Бабков [3], O.K.Adilov [9], U.Nurullayev [10] I.Umirov [4, 5, 6, 7, 8], B.Begmatov [15, 16, 17, 18, 19], Y.Hamraqulov [11, 12, 13], N.Odilov [20, 21] va boshqalar tadqiqotlarida uchraydi. O'zbekiston Respublikasi tog'li hududida yo'llarni dengiz sathidan balandligi bo'yicha tumanlashtirilgan. Tumanlashtirishlarda asosiy mezon sifatida avtomobillar harakat xavfsizligi ko'rsatkichi olingan. Tadqiqotlarda harakat sharoitiga ta'sir etuvchi omillarga tizimli yondashilmagan va tizimli tahlil qilinmagan, harakat sharoiti nazariy asoslari takomillashtirilib, harakat sharoitini baholash mezonlari kiritilmagan.

Bulardan tashqari, yo'l harakati bo'yicha mutaxassislar avtomobil yo'llarida sodir etilayotgan yo'l-transport hodisalarini atroflicha o'rganishlari uchun ularning turlari, miqdorlari haqida ma'lumotga ega bo'lishlari, YTHlarini yig'ish tizimi, ularni hisobga olish tartiblarini va ularni tahlil etish usullarini mukammal bilishlari zarur. Qolaversa yo'l-transport hodisalarining oldini olish borasida amalga oshirilayotgan ishlar samaradorligini oshirish, transport va piyodalar, jumladan, bolalar ishtirokidagi YTHlarning oldini olish borasida aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish chora-tadbirlarini ko'rish, transport vositalarining texnik tayyorgarligini yaxshilash va ushbu masalalarga keng jamoatchilikning, turli tashkilot va muassasalar rahbarlarining hamda ommaviy axborot vositalarining e'tiborini qaratish shu sohadagi ishlarni yanada jonlantiradi. Jahon amaliyotida yo'l-transport hodisalarini "nolga" tushirish muammosini hal qilish uchun hali ham innovatsion usullar mavjud emas.

NATIJALAR.

Xorijiy mamlakatlarda, qoida tariqasida, yo'l harakati xavfsizligini kafolatlash

masalalari yo'l harakati qoidalarini tartibga soluvchi barcha turdagi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash, shu jumladan qoidabuzarliklar uchun javobgarlikni belgilash, shu jumladan ushbu sohada yig'ma standartlarni o'rganish va tatbiq etish yo'li bilan hal etiladi. Shubhasiz, innovatsion jamiyatda transport vositalarining ahamiyatini qayta ko'rib chiqish qiyin, ular nafaqat aholining iqtisodiy, balki ijtimoiy ehtiyojlarini ham qondirish uchun juda katta ahamiyatga ega. Ko'pgina hollarda, turli xil transport vositalari bo'lmagan taqdirda, sanoat korxonalarini faoliyati, savdo faoliyati, tibbiy va boshqa turdagi xizmatlar amalga oshirilmaydi. Bu transportlarsiz, dam olish va odamlarning o'zaro aloqasi mumkin emasligi bilan bevosita bog'liqdir. Jahon hamjamiyatining mutlaqo barcha davlatlarida transportning rivojlanishi umuman iqtisodiyotni shakllantirishga turtki bo'ldi.

Shu bilan birga, avtomobillashtirish jarayoni ham salbiy tomonlarga ega. Avtomobillashtirishning asosiy va bizning fikrimizcha, salbiy natijasi yo'llarda yo'l-transport hodisalarining ko'p sodir bo'lishi hisoblanadi. Yo'l harakati xavfsizligi jamoatchilikni tashvishga soladigan birinchi darajali jamoat masalasi bo'lib qolishni to'xtatmaydi. Xalqaro hamjamiyatning istiqbolli tajribasi shuni ko'rsatadiki, yuqoridagi masalani faqat davlat darajasida kompleks hal qilish mumkin.

Ko'pgina davlatlar yo'l harakati xavfsizligini muvofiqlashtirish muammosini umumiy qabul qilingan me'yorlarga kamaytiradi. Bolgariya, Ispaniya, Daniya, Finlyandiya va boshqa ko'plab mamlakatlarni ijobiy misollar sifatida ko'rsatish mumkin. Frantsiyaning tajribasi alohida e'tiborni jalb qilmoqda, unda Yo'l harakati qoidalarini, jumladan 5 jildli, yo'l belgilari va signallari bo'yicha idoraviy ko'rsatmalar, yo'llarni saqlash va saqlash qoidalarini hamda Jinoyat kodeksi asosiy hujjat hisoblanadi. Frantsuz yo'l harakati qoidalarining beshta jildi qonun chiqaruvchi va tartibga soluvchi qismlarga bo'lingan bo'lib, ular tarkibida istisnosiz yo'lda vaziyat bilan bog'liq barcha masalalarni barqarorlashtiradigan qoidalar to'plami mavjud.

Estoniya davlatida transportning har qanday turiga oid qonunlar, shuningdek to'g'ridan-to'g'ri yo'llar to'g'risidagi qonunlar qabul qilingan.

Aksincha, Germaniyada asosiy qonun - "Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida", "Yo'l harakati qoidalarini buzish to'g'risidagi qonun" dan tashqari, haydovchining huquqlari va manfaatlariga daxldor muammolarni tartibga soluvchi Yo'l harakati qoidalarini kodeksi alohida ishlaydi. Kodeksda haydovchilik guvohnomasi to'g'risidagi ma'lumotlar, shuningdek qoidabuzarliklar va transport vositalari to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud. Bundan tashqari, unda jarima katalogi deb ataladigan yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun jarimalar tizimining juda to'liq tavsifi mavjud.

Italiya, Xitoy, Ozarbayjon, Turkiya, Yaponiya kabi ba'zi mamlakatlarda yo'l harakati qoidalarini yo'l harakati to'g'risidagi qonunning ajralmas qismi hisoblanadi yoki qonunchilik darajasida qabul qilingan.

MUHOKAMA.

Shuni ta'kidlash kerakki, Finlandiyada to'g'ridan-to'g'ri yo'l muassasalarida sharoitlar sifatini yaxshilash uchun Finlyandiyaning Texnik tadqiqotlar markazi tomonidan yaratilgan "TARVA" maxsus kompyuter dasturi qo'llaniladi. Bunday dastur sizga yo'l

harakati xavfsizligi darajasini aniqlashga imkon beradi, chunki yo'l uchastkasidagi turli xil ma'lumotlarni yani transport intensivligi va avtohalokat darajasi baholash zarur. Bizningcha, yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun jazolarning kuchaytirilishi dunyoning ko'plab mamlakatlarida qiziqish uyg'otmoqda. Turli xil adabiyotlarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, yo'l harakati qoidalari qat'iyroq bo'lsa va qoidalarga rioya qilmaslik uchun jazo choralari aniqroq bo'lsa, baxtsiz hodisalar, shu jumladan jarohatlanish darajasi ancha past boladi.

Masalan, biz Buyuk Britaniyani keltirishimiz mumkin, bu erda politsiya xodimi qoidalarni buzgan holda to'xtab turgan mashinani ochib, uni jarima maydoniga olib borish imkoniyatiga ega.

Hozirgi paytda Norvegiyada barcha manfaatdor tomonlarga bir-birining vakolati va ijobiy tajribasini o'zaro ta'sir o'tkazish yo'li bilan, axborot tarqatish orqali samarali qo'llash huquqini beruvchi Milliy yo'l harakati xavfsizligi forumi mavjud[6].

Yuqoridagilar ba'zi xulosalar chiqarishga imkon beradi:

- dunyodagi aksariyat mamlakatlar yo'l harakati xavfsizligini tartibga soluvchi tarqoq hujjatlarni qo'llash imkoniyatidan voz kechishdi va amaldagi qonunchilikni kodlashdi. Rossiyada, aksincha, tegishli normativ-huquqiy hujjatlar tizimlashtirilmagan va ularning rivojlanishi etarli darajada tartibga solinmagan. Ushbu sohadagi mavjud qonun hujjatlarida etarlicha kelishmovchiliklar va huquqiy kamchiliklar mavjud;

- Rossiya Federatsiyasida yo'l harakati sohasi, qoida tariqasida, huquqning turli sohalariga yoki qonunchilikning turli sohalariga tegishli normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinadi, bu esa ayrim hollarda jamoat munosabatlarini tartibga solishda o'xshash bo'lmagan terminologiya bilan farq qiladi;

- bundan tashqari, normativ-huquqiy hujjatlar tarkibiga yo'l harakati sohasini muvofiqlashtiruvchi qonun hujjatlarida, qonunosti hujjatlarida va idoraviy hujjatlarda qo'llaniladigan juda ko'p miqdordagi murakkab atamalar va huquqiy tuzilmalar mavjud;

XULOSA.

Xulosa qilib aytish kerakki, uzoq va yaqin chet ellarda ham yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha amaliy tadbirlar xorijiy qonunchilikda asosiy e'tibor huquqbuzarlarning moddiy javobgarligiga berilganligini tasdiqlaydi.

Davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasi va boshqa muhim ko'rsatkichlarni hisobga olgan holda, biz qonunchilikning ijobiy Evropa tajribasini qo'llashni va yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan davlat organlarining boshqaruv faoliyatining aralash modelidan foydalanish zarur deb hisoblaymiz.

Yo'l harakati xavfsizligini boshqarish bo'yicha xalqaro tajriba muhokama qilingan yani xulosa qilib aytish kerakki, uzoq va yaqin chet ellarda ham yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha amaliy tadbirlar xorijiy qonunchilikda asosiy e'tibor huquqbuzarlarning moddiy javobgarligiga berilganligini tasdiqlaydi.

Davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasi va boshqa muhim ko'rsatkichlarni hisobga olgan holda, biz qonunchilikning ijobiy Evropa tajribasini qo'llashni va yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan davlat organlarining boshqaruv faoliyatining

aralash modelidan foydalanish zarur deb hisoblaymiz.

ADABIYOTLAR.

1. Q.X.Azizov. Harakat xavfsizligini tashkil etish asoslari. - T.: "Fan va texnologiya", 2009. - 244 bet.
2. Abduraxmanov R.A., Azizov S.Z. Shahar yo'lovchi transportlarining imtiyozli harakatlanishini tadqiq qilish (Jizzax shahri misolida) // TAYI "O'zbekiston avtomobil-yo'l kompleksining dolzarb vazifalari" Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami II-qism. Jizzax-2008, 165-166 bet.
3. Бабков В.Ф. Дорожные условия и безопасность движения. М.: Транспорт. 1982. - 286 с.
4. Umirov, I., Turushev, S., & Ravshanov, F. (2021). Йўл бўлакларининг ҳаракатланиш хавфсизлигига таъсирини таҳлил қилиш. Academic research in educational sciences, 2(2).
5. Umirov, I. I., & Mamayeva, L. M. (2022). Transport vositalari harakati davomida sodir bo'ladigan ythlarni oldini olish choralari. Academic research in educational sciences, 3(2), 352-358.
6. Umirov, I. I. O. G. L., & Xushro'Y, A. S. (2022). AVTOBUS VA MIKROAVTOBUS YO'NALISHLARIDA HARAKAT MIQDORI VA TARKIBINI TADQIQ QILISH. Academic research in educational sciences, 3(2), 412-420.
7. Umirov, I. I., & Shukurov, S. A. O. G. L. (2022). AVTOBUS VA MIKROAVTOBUS YO'NALISHLARIDA HARAKAT XAVFSIZLIGINI OSHIRISH UCHUN TAVSIYALAR ISHLAB CHIQUISH. Academic research in educational sciences, 3(2), 274-279.
8. Umirov, I. I., Hojimuratov, N., & Shukurov, S. (2022). HARAKAT YO'NALISHLARIDA AVTOBUSLARNING HARAKAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH. Academic research in educational sciences, 3(2), 268-273.
9. Адилов, О. К., Умиров, И. И., & Абдурахманов, М. М. (2021). Анализ существующих работ, посвященных проблемам экологии автомобильного транспорта. Вестник науки, 2(2), 74-82.
10. Нуруллаев, У., Отакулов, З., & Эгамназаров, Н. (2021). Қиш мавсумида автомобиль йўлларининг ўтказиш даражасига қўйиладиган талаблар. Academic research in educational sciences, 2(2).
11. Agzamov, J., Hamraqulov, Y., & Baratov, I. (2021). Jizzax shaxrining magistral kochalarida harakat xavsizligini tahlil qilish. Academic research in educational sciences, 2(6), 363-368.
12. Murtazakulovich, H. Y., & Qo'Chqorovna, Y. M. (2021). Yer usti transport tizimlarida tashishni tashkil etishda yuksiz qatnovlarni optimal rejalashtirish. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(1).
13. Хамракулов, Ё. М., & Абдукаримов, Ш. У. (2022). Норматив на капитальный и текущий ремонт карьерных автосамосвалов. вестник науки Учредители: Индивидуальный предприниматель Рассказова Любовь Федоровна, 1(1), 141-146.

14. Mansurovna, M. L., & Eshquvvatovich, I. S. (2021). Study of the influence of operating factors of a vehicle on accident by the method of expert evaluation. *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 1(1), 10-17.
15. Begmatov, B. Ya., & o'g'li Xoliqov, D. R. (2021). Avtotransport korxonalari misolida avtomobillar texnik holatining harakat xavfsizligiga ta'sirini baholash. *Academic research in educational sciences*, 2(1).
16. Begmatov, B., & Eshonqulov, M. (2021). Issiq iqlim sharoitida avtomobil dvigatellarining ishlash xususiyatlarini aniqlash usullari tahlili. *Academic research in educational sciences*, 2(2).
17. Эрназаров, А. А. (2019). Необходимость применения систем автоматизированного проектирования при обучении студентов инженерных специальностей высших учебных заведений. *Вестник науки*, 1(11), 20-26.
18. 11. Begmatov Bakhriddin Yakhshiboyevich, & Normurodova Dildora Gulom qizi. (2021). Method for calculating the external speed characteristics of the engine when learning the subject car design. *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 1(1), 97-105. Retrieved from
19. Begmatov, B. Y. (2022). Avtomobilning to'qnashish paytidagi dinamik parametrlarini aniqlash. *Academic research in educational sciences*, 3(2), 290-297.
20. Nurmukhammad, O. (2021). Safety methods at gas filling stations for cars. *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 1(1), 27-36.
21. Odilov, N., & Muxtorov, A. (2022). Avtomobillar harakatini xavfsiz tashkil etishda GPS tizimlaridan foydalanish samaradorligi. *Academic research in educational sciences*, 3(2), 298-303.
22. Қурбонова, Б. К., Авлаев, О. А. Ў., & Абдукаримов, Ш. Ў. Ў. (2021). ТАШИШ ЖАРАЁНИДА АВТОМОБИЛЛАРНИНГ ЭКСПЛУАТАЦИОН ХУСУСИЯТИНИ БАҲОЛАШ. *Academic research in educational sciences*, 2(12), 548-555.
23. <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk>
24. <http://www.google.ru>
25. http://wellstroy.info/index.php?ydivitelnaja_probka